

พระอรหันต์สิ่งสร้างทางความเชื่อในสังคมไทย :
การเปลี่ยนแปลงจากความจริง สู่ความลวง
Arahants: Creation Things of Faith in Thai Society :
The Changing from the Truth to the Trick

พระระพิน พุทธิสารโ, ดร.
Dr.Phra Rapin Budhisaro
อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

พระอรหันต์เป็นคุณสมบัติ และอุดมธรรมสูงสุดที่ผู้ปฏิบัติประสงค์ไปให้ถึง ตามหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในปัจจุบันคุณสมบัตินี้กลายเป็นช่องทาง ทำคนให้กลายเป็น “ผู้วิเศษ” พระอรหันต์เป็นองค์คุณปลายทางของชาวพุทธ แต่มุมหนึ่งพระอรหันต์ กลายเป็น “สิ่งสร้าง” ให้เกิดขึ้นมีในสังคมไทย ผ่านกระบวนการ “สร้าง” (Creation)การทำให้เป็นที่ยอมรับ (Adoption) การประชาสัมพันธ์ (Promote) จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ผลที่เกิดขึ้นพระอรหันต์จึงกลายเป็นเพียง “สิ่งสร้าง” ที่ฉาบทา มิใช่เนื่อนาบุญ หรืออุดมธรรม จนส่งผลแปรเปลี่ยนกระทบต่อความเชื่อความศรัทธาของชาวพุทธในภาพรวม

คำสำคัญ: พระอรหันต์, สิ่งสร้าง, การประชาสัมพันธ์, เนื่อนาบุญ, อุดมธรรม

Abstract

An Arahant has been a person consisting of the highest qualification and perfected Dhamma who has practiced and aimed according to the Dhamma practices in Buddhism. At present, this qualification leads the way to become the “Magician”? The Arahant has been the Holy One being the destination of all

Buddhists. But in another corner, the Arahant became the “Creation Thing in Thai society through the process of” Creation Adoption and Promotion till being a part of Thai society The result appeared that the Arahant became only the Creation Thing coated over, not being the incomparable field of merit or virtue or the one with perfected Dhamma. These resulted to the changing which affected towards the faith of the Buddhists as a whole.

Keywords: An Arahant, the Holy One the Creation Thing, Promotion, Being the incomparable field of merit or virtue and Perfected Dhamma.

1. บทนำ

พระอรหันต์เป็นสิ่งเชื่อ อุดมคติ เป้าหมายทางพุทธศาสนาที่ผู้ปฏิบัติมุ่งหวังจะไปถึง เป็นบุคคลที่สาธุชนชาวพุทธประสงค์ทำตาม และได้อุปถัมภ์บำรุง เข้าใกล้ ดังปรากฏหลักฐานในชั้น อรรถกถาว่าการทำบุญกับพระอรหันต์ถือว่ามีอานิสงส์มาก “ทำบุญกับพระอรหันต์ 1 รูป มีอานิสงส์สูงกว่าพระอนาคามี 100 รูป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 20 : 473) พระอรหันต์จึงเป็นความเชื่อตามอุดมคติร่วมกับ “นิพพาน” แต่มีเหตุการณ์จากความเชื่อนี้ ถูกทำให้เป็น “สิ่งสร้าง” ที่มีเป้าหมายแอบแฝง เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมไทยและส่งผลต่อสังคมในภาพรวม กรณีปรากฏการณ์พระอรหันต์รายล่าสุด จึงมีผู้ตั้งคำถาม “แย้ง” ว่าทำไมพระอรหันต์เป็นกันง่าย ทั้งมีอยู่ทั่วไปในช่วงปัจจุบันและเพิ่งมาเกิดขึ้นภายหลัง จากการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในสมัย “วชิรญาณ” แล้วเท่านั้น ซึ่งก่อนหน้านั้น ในประวัติศาสตร์มีพระที่ถูกกล่าวถึงเพียง พระโสณะ และอุตระ ที่ถูกบันทึกว่าเป็นพระอรหันต์ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2540 : 143) และนำพระพุทธศาสนามายังสุวรรณภูมิแต่นับจากนั้นไม่เคยถูกบันทึกไว้ว่ามีอีก หรือพระอรหันต์ในยุคหลังจะเป็นเพียง “สิ่งสร้าง” ที่มีเป้าหมายเพื่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งในสังคมไทย เพราะภาพลักษณ์การติดยึดตัวบุคคล และยกย่องจนเกินกว่าคนปกติจะเป็นได้ ดังปรากฏกรณี หลวงปู่สายวัดป่ารูปต่างๆ ผู้เป็นต้นธารของสายวัดป่าในปัจจุบัน อดีตพระวินัย อมโร (ยันตระ) อดีตพระวิมลฉัตติโก (เณรคำ) ที่มีภาพลักษณ์ผ่านการประดิษฐ์ภาษาที่สื่อว่าเป็นพระอรหันต์ “ไม่กลับมาเกิดอีก-ชาติสุดท้าย-พระอรหันต์ในยุครัตนโกสินทร์ฯ” ไปสู่การประชาสัมพันธ์ จนพัฒนาไปถึงการบูชาตัวบุคคลที่ประกาศต่อสาธารณะว่าเป็น “พระอรหันต์” ดังจะเห็นได้จากความอลังการที่พิเศษกว่าพระทั่วไป ที่แสดงออกต่อสาธารณะทั้งรับรู้ได้ด้วยตาเนื้อ ดังนั้นจะได้ศึกษาว่าพระอรหันต์ควร

มีหลักปฏิบัติ เกณฑ์วินิจฉัยอย่างไรตาม หลักพุทธศาสนา และแนวคิดความเป็นพระอรหันต์ได้ กลายเป็นสิ่งสร้างในสังคมไทยจริงหรือ

บทความฉบับนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดหลักฐานของพระอรหันต์ในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา ต่อคุณสมบัติ หลักปฏิบัติ เกณฑ์วินิจฉัยอย่างไรตามหลักพุทธศาสนา และแนวคิด พฤติกรรมต่อพระอรหันต์สิ่งสร้างในสังคมไทย โดยศึกษาจากเอกสารหลักฐานชั้นต้นทางพระพุทธ ศาสนาคือพระไตรปิฎก เกี่ยวกับแนวคิด และหลักการความเป็นพระอรหันต์ ชั้นรอง คัมภีร์อรรถ กถา ฎีกา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิด เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ผ่านการศึกษา การวิพากษ์ในปรากฏการณ์พระอรหันต์ในสังคมไทย ต่อไป

2. ความหมายของพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา

พระอรหันต์เป็นอุดมคติปลายทางในพระพุทธศาสนา หรือในทุกศาสนาที่ปรากฏในอินเดีย นับแต่ครั้งพุทธกาล ดังกรณีเหตุการณ์เศรษฐีประกาศแสวงหาพระอรหันต์ในทุกๆ ศาสนา เพื่อ ยืนยันว่า “อรหันต์” มีจริงในโลกนี้ด้วยการให้พระอรหันต์เหาะไปเอาบาตรไม้จันทน์ (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 252 : 16-18) หรือพุทธวจนะที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่ปัญจวัคคีย์เมื่อคราว ตรัสรู้และเดินทางเพื่อไปเผยแผ่ธรรมแก่ศิษย์เหล่านั้นที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเงี้ยโสตสดับเราได้บรรลุอมตธรรมแล้วจะสั่งสอน จะแสดงธรรม พวก เธอเมื่อปฏิบัติตามที่เราสั่งสอน ไม่นานนักก็จักทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยม อันเป็นที่สุดแห่ง พรหมจรรย์ ที่เหล่ากัลบุตรผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบต้องการด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบันนี้แน่แท้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 12 : 18) พุทธพจน์นี้ เป้าหมาย เพื่อประกาศแจ้งว่า “อรหันต์” เป็นอุดมธรรมสูงสุดทางพระพุทธศาสนาที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วทั้ง เป็นกระบวนการในการตัดวงจรแห่ง “สังสารวัฏฏ์” คือการออกจากทุกข์ไม่กลับมาสู่วงจรแห่งการ เกิด ในฐานะสิ่งมีชีวิตตามวงจรแห่งสรรพสัตว์

ในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ทุกนิบาต ทุตยวรรค นิพพานธาตุสูตร

“...ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นพระอรหันต์ชัณสาพ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนโดยลำดับแล้ว สิ้นภวสังโยชน์แล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ เพราะอินทรีย์ 5 ที่ยังคงอยู่ ไม่ดับไป ภิกษุนั้นจึงประสบ อិฏฐารมณฺ์และอนิฏฐารมณฺ์ เสวยสุขและทุกข์อยู่ ภิกษุทั้งหลายความสิ้นราคะ ความสิ้น โทสะ ความสิ้นโมหะของภิกษุนั้น เราเรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ

อนุปาติเสสนิพพานธาตุ เป็นอย่างไรภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นพระอรหันตชีณาสพ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนโดย ลำดับแล้ว สิ้นภวสังโยชน์แล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ ภิกษุทั้งหลาย เวทนาทั้งปวงใน อตภาพนี้มันนั้นแลของภิกษุนั้น อันค้นหาเป็นต้นให้เพลิงเพลิงไม่ได้ต่อไปแล้ว จักระงับดับ สนิทภิกษุทั้งหลาย สภาวะดังกล่าวนี้ เราเรียกว่า อนุปาติเสสนิพพานธาตุ...”

ใน อรหัตตสูตร กล่าวไว้ว่า

จากหลักฐาน สามารถนำมาประมวลสรุปรวมได้ ว่าผู้ที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ต้องมี คุณสมบัติ หรือองค์คุณที่จะเป็นพัฒนาตนเองตามองค์ไปสู่การละ ตัดขาดจากพฤติกรรมหรือการ กระทำที่เรียกว่า “กิเลส” ในชื่อ สังโยชน์ 10 ไปตามลำดับขั้น คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2555 : 78-81)

ก. **พระโสดาบัน** แปลว่า ผู้เข้าถึงกระแสธรรม ผู้แรกถึงกระแสธรรม (คืออริยมรรค) เป็น ชื่อเรียกพระ**อริยบุคคล**ประเภทแรกใน 4 ประเภท คือ โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี อรหันต์ ผู้ได้บรรลุโสดาปัตติผลแล้วด้วยการละสังโยชน์ เบื้องต่ำ 3 ประการได้ คือ

- 1) **สักกายทิฏฐิ** คือ ความเห็นเป็นเหตุถือตัวตน เช่นเห็นว่ากายนี้ใจนี้ไม่เป็นตัวตนของเรา
- 2) **วิจิกิจฉา** คือ ความลังเลสงสัย เช่นสงสัยในข้อปฏิบัติของตนว่าถูกต้องหรือไม่ สงสัยในพระรัตนตรัยหรือในอริยสัจ 4 ว่ามีจริงหรือไม่
- 3) **สีลัพพตปรามาส** คือ ความเชื่อถือยึดมั่นว่าความศักดิ์สิทธิ์มีได้ด้วยศีลและพรต อย่างนั้นอย่างนี้ ขอนี้ขยายความได้ว่ารักษาศีลแต่เพียงทางกาย ทางวาจา แต่ใจยัง ไม่เป็นศีล หรือ อย่างน้อยก็ยังไม่เป็นศีลตลอดเวลา

การเข้าถึงกระแสธรรมของพระโสดาบันนั้น เป็นการยกระดับจิตใจของท่านอย่างถาวร ทำให้ท่านไม่สามารถกลับมาเป็นปุถุชนได้อีก เป็นผู้ที่จะไม่ไปเกิดในอบายภูมิ (เช่น นรก หรือ เดียรฉาน) ทั้งยังเป็นผู้ที่จะบรรลุพระนิพพานในเบื้องหน้าอย่างแน่นอน

ข. **พระสกทาคามี** หรือ **สกิทาคามี** แปลว่า ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว เป็นชื่อเรียกพระ อริยบุคคลลำดับที่ 2 ใน 4 ประเภท ที่เรียกว่า “ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว” หมายถึง พระสกิทาคามีจะเกิดในกามาวจรภพอีกเพียงครั้งเดียวเท่านั้นก็จะถึงพระนิพพาน ผู้ได้บรรลุสกทาคามีผลคือผู้ ที่ละสังโยชน์เบื้องต้น 3 ประการแรกได้เช่นเดียวกับพระโสดาบัน อีกทั้งทำสังโยชน์เบื้องต้นอีกสอง ประการที่เหลือให้เบาบางลงด้วยคือ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2555 : 80)

1) **กามราคะ** หมายถึง ความพอใจในกาม คือ การความเพลินในการได้เสพ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ ที่น่าพอใจ

2) **ปถิวะ** หมายถึง ความกระทบกระทั่งในใจ คล้ายความพยาบาทอย่างละเอียด หากสังโยชน์เบื้องต่ำทั้งสองประการนี้หมดไปก็จะเป็นพระอนาคามี

ค. พระอนาคามี แปลว่า *ผู้ไม่มาเกิดอีก* หมายความว่า จะไม่กลับมาเกิดในภพภูมิใดๆ อีก แต่จะเกิดใน พรหมโลก อีกเพียงครั้งเดียว แล้วจะนิพพานจากพรหมโลกนั้นเลย เป็นผู้ละสังโยชน์ เบื้องต่ำ (โอรัมภาคิยสังโยชน์) ทั้ง 5 ประการได้แล้ว ยังเหลือสังโยชน์เบื้องสูง (อุทธรัมภาคิยสังโยชน์) อีก 5 ประการ คือ

1) **รูปราคะ** หมายถึง ความพอใจในรูปผาน หรือ รูปธรรมอันประณีต หรือ ความพอใจในรูปภพ

2) **อรูปราคะ** หมายถึง ความพอใจในอรูปรผาน หรือ พอใจในอรูปรธรรม เช่น ความรู้ เป็นต้น หรือ ความพอใจในอรูปรภพ

3) **มานะ** หมายถึง ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ เช่น เป็นพระอนาคามี (แม้ว่าจะ เป็นจริงๆ) เป็นต้น

4) **อุทัจจะ** คือ ความฟุ้งของจิต

5) **อวิชชา** คือ ความไม่รู้แจ้ง

สังโยชน์เบื้องสูงบางข้อจะมีชื่อเหมือนกิเลสอย่างหยาบที่ยังมีในปถุชน (ผู้ยังไม่เป็นบรรลู่ เป็นพระอริยบุคคล) เช่น มานะ อุทัจจะ หรือ อวิชชา แต่สังโยชน์เบื้องสูงอันเป็นกิเลสที่ยังหลง เหลืออยู่ในจิตใจของพระอนาคามีนั้น เป็นกิเลสที่ละเอียดกว่าของปถุชนอย่างมาก

ง. พระอรหันต์ คือ ผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา พระอริยบุคคลชั้นสูงสุด สามารถละสังโยชน์ได้ครบ 10 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2555 : 80-81)

ดังนั้นกระบวนการละ เพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ ตามหลักฐานคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวไว้เป็น 2 คือ สำเร็จโดยมิได้ฉาน แต่เป็นวิปัสสนาล้วน (สุกวิปัสสก) และเจริญสมถจนได้ ฉาน จึงเจริญวิปัสสนาต่อจนสำเร็จพระอรหันต์ (สมถยานิก) ดังนั้น รูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนา ภาวนาจึงมีความสำคัญต่อการบรรลุ เช่นพระอานนท์ที่เป็นเพียงเสขบุคคล (พระโสดาบัน) ยังต้อง “ภาวนา” เพื่อไปสู่การเป็นพระอรหันต์ก่อนที่จะมีการทำสังคายนาในครั้งแรก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 437 : 376) วิธีการนี้ จึงเป็นวิธีการเข้าสู่ความเป็น พระอรหันต์ตามหลัก พระพุทธศาสนา

พระอรรถกถาจารย์ยังแสดงความหมายของพระอรหันต์ไว้ว่า (1) เป็นผู้ไกลจากกิเลส (2) กำจัดกิเลสได้หมดสิ้น (3) เป็นผู้หมดสังสารวัฏ ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก (4) เป็นผู้ควรแก่การบูชา พิเศษของเทพและมนุษย์ทั้งหลาย (5) ไม่ทำบาปแม้ในที่สุด ไม่มีความชั่วเสียหายที่จะปิดบัง นอกจากนี้พระอรหันต์ยังเป็นลักษณะร่วมกับนิพพานคือ “นิพพานมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นพระอรหันต์ เป็นเพียง “ภาวะ” (state) ของความหลุดพ้นของจิต หรือของพระอรหันต์ (วัชรธรรมจินตเรขิน, 2552 : 442-443) เมื่อมีสถานะเป็นพระอรหันต์แล้ว อวดใครก็ได้ บอกไม่ได้ พยากรณ์ใครไม่ได้ บอกความจริงเป็นอาบัติทุกกฏ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 252 : 16-18) บอกว่ามี ทั้งที่ความจริงไม่มี ก็เป็นอาบัติหนักปราชิกถือว่าหลอกลวง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 196 : 182) แปลง่ายๆ ว่าพฤติกรรมของการเป็นพระอรหันต์ต้องสงวนท่าทีในการบรรลุธรรมด้วยมีจริงก็บอกหรืออวดใครไม่ได้ ไม่มียั้งหนักเข้าไปอีกถือว่าหลอกลวงและมีปัญหาต่อสังคมโดยตรงมิใช่ใฉ่ฉ่าง ป่าวประกาศอย่างทีเห็นในสังคมไทยปัจจุบัน

3. แนวคิดเรื่องเวลาและการมีอยู่ของพระอรหันต์

เมื่อย้อนกลับไปดูแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเชื่อมกับปัจจุบัน มีผู้ตั้งคำถามว่าพระอรหันต์มีอยู่หรือไม่? เพื่ออธิบายถึงความเป็นพระอรหันต์ที่เนื่องต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน เท่าที่สืบค้นจะพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับเวลาการคงอยู่ของพระอรหันต์มีหลักฐานอยู่หลายแหล่งตั้งแต่ระดับพุทธพจน์จนกระทั่งถึงอรรถกถา และการตีความ พร้อมหลักฐานที่ปรากฏได้ข้อสรุปในเบื้องต้นรวมๆ ได้ว่า

มติที่ 1 พระอรหันต์จะยังคงอยู่ แต่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง และต่อเนื่อง หมายถึง ถ้าปฏิบัติตามคำสอนอริยมรรค 8 พระอรหันต์จะยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ดังปรากฏหลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบพระสุภัททะ ที่ถามว่าพระอรหันต์จะสิ้นสุดตอนใด “สุภัททะ ถ้าภิกษุเหล่านี้เป็นอยู่โดยชอบ โลกจะไม่พึงว่างจากพระอรหันต์”(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 214 : 162,) คำว่า เป็นอยู่โดยชอบ คือ ปฏิบัติตรงตามอริยมรรค 8 “ตราบไต่ที่ยังมีผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของ พระพุทธองค์อยู่ ตราบนั้น โลกก็จะไม่ว่างเว้นพระอรหันต์” หมายถึง การปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความมีอยู่ของพระอรหันต์แม้กระทั่งปัจจุบัน

แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้อธิบายถึงความมีอยู่ของพระอรหันต์ในปัจจุบันด้วย การปฏิบัติ “กรรมฐาน” ซึ่งจำเพาะไปที่การปฏิบัติของสายกรรมฐานวัดป่า ถ้าการปฏิบัติถูก ตรงตามหลักอริยมรรคหรือพระพุทธศาสนา พระอรหันต์ก็จะยังคงมีอยู่

มติที่ 2 พระอรหันต์และพุทธศาสนา มีกำหนดตามช่วงเวลาสิ้นสุด พุทธพจน์ที่ถูกบันทึกไว้เป็นหลักฐาน คือ เหตุการณ์ที่อนุญาตให้นางมหาปชาบดีโคตมีได้บวชในพระพุทธานุชาว่า “อาณนที ถ้ามาตุคามจะไม่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศไว้แล้ว พรหมจรรย์จะดำรงอยู่ได้นาน สัทธิธรรมจะดำรงอยู่ถึง 1,000 ปี แต่เพราะมาตุคามออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคต ประกาศไว้แล้ว บัดนี้พรหมจรรย์จะดำรงอยู่ได้ไม่นาน สัทธิธรรมจะตั้งอยู่ได้เพียง 500 ปีเท่านั้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 403 : 319)

แนวคิดนี้ถูกนำมาเป็นเกณฑ์กำหนดอายุพระพุทธานุชาและการเกิดขึ้นคงอยู่และสิ้นสุดของพระอรหันต์ ถ้านิยามง่ายๆ แปลว่าถ้าดูจากช่วงเวลานับแต่การเกิดพระพุทธานุชา อาศัยแนวคิดนี้ พระอรหันต์จะไม่มีอยู่ต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน

มติที่ 3 พระอรหันต์วินิจฉัยบอกความเป็นพระอรหันต์ในกันและกันเท่านั้น หมายถึง คนอื่นจะมาบอก วินิจฉัย หรือชี้หน้าว่าเป็นพระอรหันต์ไม่ได้ นอกจากพระอรหันต์ด้วยกัน มีหลักฐานในขุททกสูตร ว่า เรื่อง รู้ว่าใครเป็นพระอรหันต์ด้วยปัญญาไม่ใช่อย่างอื่น ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ตูก่อนมหาบพิตร พระองค์เป็นคฤหัสถ์บริโภคกามครอบครองเรือน บรรทมเบียดพระโอรสและพระชายาทาจูณจันทน์อันมาแต่แคว้นกาสิ ทรงมาลาของหอมและเครื่องลูบไล้ ยินดีเงินและทอง ยากที่จะรู้เรื่องนี้ว่า คนพวกนี้เป็นพระอรหันต์ หรือคนพวกนี้บรรลอรหันตมรรค”

หลักฐานนี้อาจให้เกณฑ์วินิจฉัยว่า “ความเสมอกันแห่งศีล สมาธิ ปัญญา” จึงจะเป็นผู้ทำนาย วินิจฉัยต่อความเป็นของกันและกันได้เท่านั้น หรือหลักฐานใน **อรรถกถาปฐมโกกาลิกสูตร** ด้วยคำว่า โภท วิทวา วิกปเปยความว่า ใครผู้มีปัญญา ผู้มีเมธาในโลกนี้พึงกำหนด ท่านแสดงว่า พระชีนาสพ (พระอรหันต์) เท่านั้น พึงกำหนดนับพระชีนาสพ บทว่า นิธุนตติ มณเฑ ความว่าก็ผู้ใดเป็น ปุณฺชน ปรารภจะวัดพระชีนาสพนั้น เรากล่าวผู้นั้นว่า ไม่มีธุดธรรม คือ มีปัญญาต่ำทราวม”

อรรถกถา สัมปสาทนียสูตร ในบรรดาชนเหล่านั้น ปุณฺชนผู้ได้เจโตปริยญาณ ย่อมรู้จักจิตของปุณฺชนเท่านั้น หากจิตของพระอริยทั้งหลายได้ไม่ แม้ในพระอริยทั้งหลาย พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องต่ำ ย่อมไม่รู้จักจิตของพระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องสูงได้ ส่วนพระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องสูง ย่อมรู้จักจิตของ พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องต่ำได้

แนวคิดนี้ พระอรหันต์จึงจะยืนยัน พิสูจน์ ทำนาย พยากรณ์ว่าเป็นพระอรหันต์ในกันและกันได้ เมื่อแนวคิดนี้ มาผสมรวมกับ กับแนวคิดที่ 1 “พระอรหันต์จะยังคงมีอยู่เท่าที่ซึ่งมีการปฏิบัติ” เป็นปรากฏการณ์ที่ถูกนำมาใช้ในสังคมไทย “พระอรหันต์พยากรณ์พระอรหันต์” เราจึง

เห็นปรากฏการณ์ การยืนยัน พยากรณ์ ความเป็นพระอรหันต์ของพระที่ถูกเชื่อว่าเป็นพระอรหันต์องค์ก่อน แต่ทั้งหมดเกิดขึ้นในสมัยหลังพระวชิรญาณทั้งสิ้น เหมือนเป็นองค์กรอกใบประกาศรับรองมาตรฐานแห่งความเป็นพระอรหันต์ ด้วยนิยามของคำว่า “ถึงแล้ว” ดังปรากฏอยู่ในกลุ่มพระนักปฏิบัติสายวัดป่า

มติที่ 4 พระธาตุกับความเป็นพระอรหันต์ ปรากฏหลักฐานในหลายแห่งด้วยกันถึงความ เป็นพระอรหันต์ ของพระพุทธเจ้ากับความเป็นพระธาตุ ดังนี้

“หากผู้ใด... ฟังบูชาพระธาตุแม่ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาดของพระพุทธเจ้า แม่เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วก็ดี... เมื่อจิตที่เลื่อมใสของผู้นั้นเสมอกัน บุญก็มีผลมาก เสมอกัน...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 32 ข้อ 76-77 : 271)

“...ข้าพเจ้าได้เก็บพระธาตุของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งดวงอาทิตย์นั้นไว้ บูชาตลอด 5 ปี เหมือนบำรุงพระองค์ผู้ทรงเป็นนรชนผู้สูงสุดซึ่งยังทรงพระชนม์อยู่... ในกัปที่ 94 นับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าบูชาพระธาตุไว้ จึงไม่รู้จักทุกข์เลยนี้เป็นผลแห่งการบำรุงพระธาตุ...” (พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่ม 32 ข้อ 24-25 : 411,)

“...พระพุทธเจ้าทรงประคองพระธาตุด้วยพระหัตถ์ทั้ง 2 เมื่อจะทรงทำพระธาตุนั้นให้ปรากฏในโลกพร้อมทั้งเทวโลก จึงทรงประกาศว่าเป็นพระธาตุอัศจรรย์ [พระสารีบุตร]” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 32 ข้อ 14 : 186)

จากหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา นี้ พิเคราะห์ได้ว่าพระอรหันต์กับพระธาตุเป็นลักษณะร่วมเกี่ยวเนื่องกัน การได้ปฏิบัติหรือบูชาพระธาตุจัดเป็นบุญ เท่ากับปฏิบัติบูชาต่อพระอรหันต์แม้เป็นเพียงพระธาตุ

แนวคิดเรื่องพระธาตุกับพระอรหันต์ ถูกนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางพระพุทธศาสนา ในสังคมไทยด้วยพระธาตุจึงถูกนิยาม ร่วมกับความเป็นพระอรหันต์ที่ปรากฏมาก่อนหน้านี้ ความเป็นผลึกใส เหมือนแก้วของกระดูก ความเป็นก้อนประหนึ่งอัญมณี เหล่านี้เป็นความเชื่อที่แม้ยังไม่มี การพิสูจน์ แต่กระบวนกรทำให้เชื่อ หรือถูกทำให้เชื่อครอบไว้

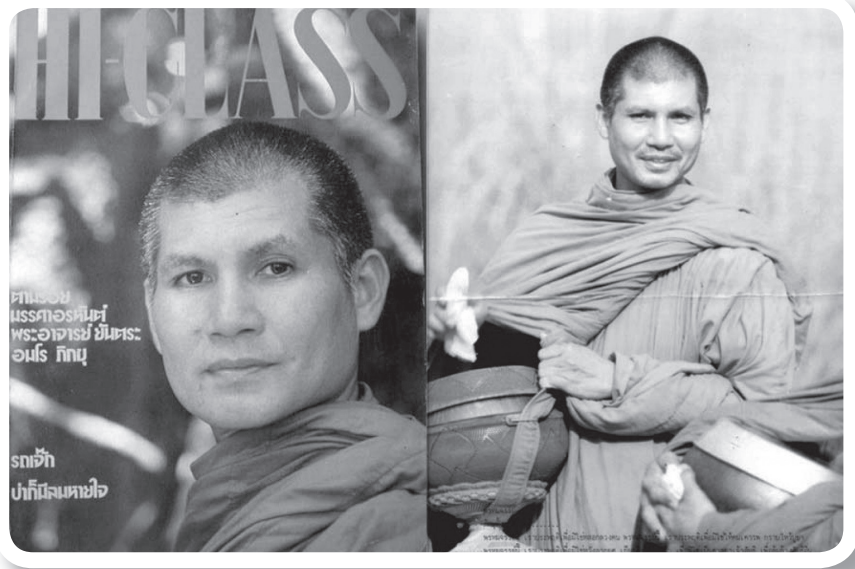
การให้คำอธิบายผ่านบุคคลที่เชื่อว่าเป็น “อรหันต์” จากการปฏิบัติ เช่น การยกคำของ หลวงปู่ตื้อ อจลธมโม ศิษย์ของหลวงปู่มั่นมากกล่าวไว้ว่า “อำนาจตบะที่พระอริยบุคคลได้ตั้งหน้า บำเพ็ญเพียรเพื่อขัดเกลากิเลส นั้น มิได้แผดเผาเฉพาะกิเลสเท่านั้น หากแต่ได้แผดเผากระดูกใน ร่างกายให้กลายเป็นพระธาตุไปด้วยในขณะเดียวกัน” แนวคิดนี้ยังถูกอธิบายต่อไปอีกว่า “หลังจาก ถวายเพลิงศพหลวงปู่ตื้อ อจลธมโม ที่วัดอริยัญญวิเวก นครพนม เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2518 แล้ว

หลังจากนั้นไม่นานอัฐิของท่านได้แปรเปลี่ยนเป็นพระธาตุที่งดงาม ปรากฏให้เห็นในหลายที่หลายแห่ง” (ปฐม นิคคานนที และ ภัทรา นิคคานนที, 2546 : 228-229) ความเป็นพระอรหันต์ “ถูกตั้ง” ผ่านชื่อหนังสือ และคำอธิบายที่โลกโยงไปจนกระทั่งถึงความเป็นพระอรหันต์ไป รวมถึงการกล่าวถึงอัฐิธาตุของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ กลายเป็นพระธาตุ (ทศพล จังพาณิชย์กุล, 2553 : 35-38, 50-55) และสัมพันธ์ไปถึงการปฏิบัติธรรมจนถึงความเป็นพระอรหันต์ รวมทั้งคณาจารย์อื่นๆ ในสายวัดป่า พฤติกรรม การสร้างชุดความเชื่อเหล่านี้ แม้จะเป็นไปในเชิงการยกย่องก็ดี แต่พฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นชุดความเชื่อที่เป็นประหนึ่งสูตรสำเร็จของพระอรหันต์ที่ปรากฏในเมืองไทยในยุคหลังๆ ไป รวมไปถึงการยกย่อง ทำนาย หรือให้คำอธิบายถึงการบรรลุธรรม กรณีหลวงตาบัว ยกย่องหลวงปู่มั่น (ทศพล จังพาณิชย์กุล, 2553 : 36) ฤษีลิงดำ ยกย่องหลวงปู่แหวน (ทศพล จังพาณิชย์กุล, 2553 : 51) และการยกย่องนั้น ได้กลายเป็นการสร้างให้เกิดการยอมรับ “ให้เชื่อ” ต่อความเป็นพระอรหันต์นั้น

มติที่ 5 ชุดคิด ชุดคำ แสดงความเป็นพระอรหันต์ หมายถึง ความเป็นอรหันต์มีชุดความคิด ชุดคำพูดที่นำมาเป็น “เครื่อง” อธิบายถึงความเป็นพระอรหันต์ที่ว่า “ชาติสิ้นแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 215 : 164)

แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในบริบทปัจจุบัน “จะไม่กลับมาเกิดอีก” หรือ “ชาติสุดท้าย” และ “ถึงแล้ว” ว่าเป็นชุดคำ ที่ปรากฏในชุดคิด พฤติกรรมพระป่า ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ ดังนั้นเราจึงเห็นหนังสือ สื่อ ที่ใช้ศัพท์บัญญัติในหนังสือที่จัดพิมพ์เพื่อทำให้เชื่อหรือยืนยันถึงความ เป็นพระอรหันต์ (ปฐม นิคคานนที และ ภัทรา นิคคานนที, 2546) รวมไปถึง “ตั้ง” เป็น “อรหันต์” ด้วยสื่อ ส่วนที่แท้จริง ไม่มีหลักฐานยืนยันหรือการตรวจสอบได้ด้วยวิธีวิทยาใดๆ ต่อชุดความเชื่อนี้ ? ดังรายละเอียดในภาพที่ 1-3

ตามคัมภีร์เถรวาทอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาคือการ “ทำนิพพานให้แจ้ง” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “นิพพานํ ปรมํ สุขํ” สุขอื่นยิ่งกว่านิพพานไม่มี ผู้ที่จะไปถึงนิพพานต้องเป็นพระอรหันต์ ดังหลักฐานใน พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชนธวรวรรคที่ยกย่องความสูงสุดของพระอรหันต์ไว้ว่า “พระอรหันต์เป็นผู้เลิศในโลก” ดังนั้นเมื่ออุดมการณ์หรือจุดหมายของการสมาทานความ เป็นชาวพุทธอาจมีลำดับขั้น เช่น มนุษย์ สวรรค์ พระอริยบุคคลระดับต่างๆ โดยมีวิธีการเข้าถึง หรือกระทำเพื่อให้ถึงในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยสรุปวิธีการเข้าถึงอุดมการณ์สูงสุดมี 2 แนวทาง คือ เป็นผู้ปฏิบัติเองไปจนถึงปลายทาง กับ 2 ได้พบ เสวนา ทำบุญอุทิศภักดิ์ผู้ที่สำเร็จแล้ว ถึงความ เป็นพระอรหันต์แล้ว และมีความเชื่อว่าจะได้ผลานิสงส์อย่างยิ่งยวด เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนั้น แนวคิดเรื่องความเป็นพระอรหันต์จึงถูกทำให้เป็นสิ่งสร้างทางความเชื่อ (Creation) ทั้งสร้างให้

ภาพที่ 1 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่าน “ชุดคำ” ที่ทำให้เชื่อว่าเป็น “พระอรหันต์”
เช่นในภาพ “ตามรอยมรรคาอรหันต์ พระอาจารย์ยันตระ อมโร ภิกขุ” เป็นต้น [ภาพออนไลน์ : 15 ต.ค.56]

ภาพที่ 2 สื่อสิ่งพิมพ์ที่พยายามทำให้เชื่อว่าจะเป็นพระอรหันต์
ตามคติทางพระพุทธศาสนา ด้วยคำว่า “ชาติสุดท้าย” [ภาพออนไลน์ : 15 ต.ค.56]

ภาพที่ 3 “สิ่งสร้าง” ที่มีผู้พยายามทำให้เชื่อว่า “พระอรหันต์”
มีอยู่ในสังคมไทย ที่ย้อนไปไม่น่าจะเกิน 100 ปี [ภาพออนไลน์ : 15 ต.ค.56]

เกิดการยอมรับ (Adaptation) เป็นชุดคิด ความเชื่อทางสังคม โดยไม่มีการตรวจสอบด้วยความจริงเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ จึงส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ “ขบวนการพระอรหันต์” ทั้งจริงและไม่จริง? ดังคำตอบของเจ้าของผลิตภัณฑ์ “ดอกบัวคู่” ผู้อุปถัมภ์เนรค่า ให้สัมภาษณ์ว่า “เชื่อ-ศรัทธาเต็มหัวใจ”ว่าเป็นพระอรหันต์ (รายการทีลึบ 3 กันยายน 2556 ช่อง 3 เวลา 22.00-24.00 น. : online) รวมทั้งพฤติกรรมและการกระทำบางอย่าง ที่มีส่วนสนับสนุนการสร้างความสำเร็จให้คนอื่น ๆ อีก กรณีการปรากฏตัวในการทำงานพิธี การมีชื่อเป็นผู้บริจาครถยนต์ เป็นต้น

4. พระอรหันต์กับความเชื่อในสังคมไทย

พระอรหันต์ถูกทำให้ “โหย” ในสังคมไทย “มนต์ศักดิ์” ทางสังคมของ “อรหันต์” จู๊ดติดขายออก ทั้งดูตื่นเขินและง่าย ที่เกิดขึ้นภายใต้ความอ่อนแอของระบบการศึกษาศาสนาแบบไทยที่อัดแน่นไปด้วยความเชื่อศรัทธาที่สืบทอดในสังคม รวมทั้งการแสวงหา ความแท้ของพระ ในยุคที่ข่าวสารท่วมทับพระเมืองถูกตั้งคำถามถึงความเคร่งครัด บริสุทธิ์ หรือการบวชเรียนของพระบ้านก่อนการลาเพศไปเป็น “ผู้ครองเรือน” ล้วนถูกตั้งคำถาม ทั้งความซัด แท้ ต่ออุดมการณ์พระอรหันต์ จากวัดป่า พระป่า จึงเป็นข้อตรงข้ามทั้งภาพลักษณ์ การปฏิบัติ ความเคร่งครัดใน

พระธรรมวินัย และพูดถึงเป้าหมายคือพระนิพาน ถูกเข็นออกมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยจะจริงหรือฉาบเทาแอบแฝงก็ตามที แต่ผลที่เกิดขึ้นได้รับการตอบรับ

ดังนั้นความเชื่อที่ถูกทำให้เป็นเครื่องมือผ่านกระบวนการ วิธีการ ประดิษฐ์สร้าง โดยมีเป้าหมายเป็นความเชื่อและมูลค่าของความเชื่อที่ต้องจ่าย ซึ่งสามารถนำมาเป็นชุดคำอธิบายต่อปรากฏการณ์พระอรหันต์สิ่งสร้างที่เคยเกิดขึ้น กำลังเกิดขึ้น และจะเกิดขึ้นในสังคมไทยต่อไปดังต่อไปนี้

4.1 สิ่งสร้าง (Creation) หมายถึง การผลิต “ปั้น” สร้างกระแสบุคคลขึ้นมา (พุทธอิสระ, เจาะข่าวเด่น” ช่อง 3, 26 ก.ค.56 : online) ว่าเป็นบุคคลสำคัญ เป็นบุคคลพิเศษ ด้วยชุดคำชุดคิด ตามหลักความเชื่อทางศาสนา เช่น พระอริยบุคคล บุคคลพิเศษ “วินาทีบรรลุนิพพาน/พระอรหันต์มีจริง/พระอรหันต์แห่งยุครัตนโกสินทร์/เส้นทางพระอรหันต์” รวมไปถึงการเป็นพระอรหันต์ “หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต : ภาพเบื้องหน้าเราไม่มีแล้ว พรหมจรรย์เราได้จบแล้ว” (เถียรนนท์, 2556 : 55) หรือ “หลวงปู่ ขอบฐานสโม : ผมมีปัญหาเป็นของตนเองแล้ว การเกิดของผมนับแต่บัดนี้เป็นต้นไป เป็นอันว่ายุติไว้ในชาตินี้เท่านั้น (เถียรนนท์, 2556 : 112) และ “หลวงปู่ดุล อตุโล : พลันก็บังเกิดแสงแห่งพระธรรมแก่จิตอย่างแจ่มแจ้ง จนกระทั่งสามารถแยกจิตกับกิเลสออกจากกันได้” (เถียรนนท์, 2556 : 118) เป้าหมายเพื่อการสร้างให้เชื่อ โดยมีความมุ่งหวังต่อการสร้างความเชื่อในสิ่งสร้างนั้น ดังแสดงในภาพที่ 4

๒๘ พระอรหันต์ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์

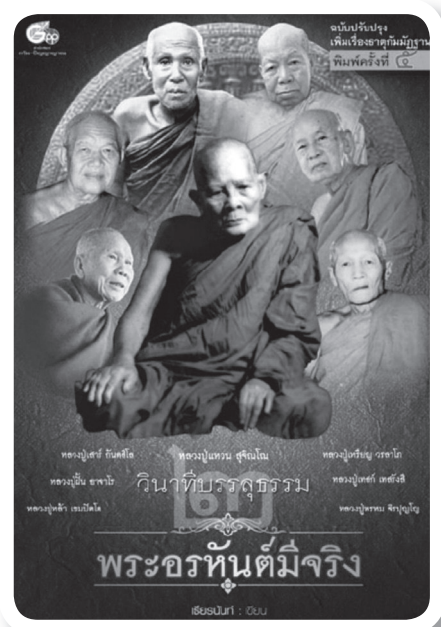
ภาพที่ 4 พระอรหันต์สิ่งสร้างในยุครัตนโกสินทร์?

มูมหนึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์สร้างผ่านภาษาที่ใช้นิยามเรียก “พระอรหันต์” [ภาพออนไลน์ : 15 ต.ค.56]

4.2 การทำให้แพร่หลาย (Diffusion) หมายถึง การแพร่กระจายด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านสื่อ ประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมีเดีย ออนไลน์ ที่สอดคล้องกับสมัย โดยสื่อไปถึงอิทธิปาฏิหาริย์ สิ่งนอกเหนือการคาดเดา “วินาทีบรรลุนิพพาน : พระอรหันต์มีจริง” (เชียรนนท์, 2556) “...การทำคามเพียรเกิดภาวะ ที่ได้ทำให้แจ้งแล้วซึ่งนิพพาน สงบจากกิเลสแล้ว สงบจากวิบากกรรมอันนี้แล้ว พรหมจรรย์ของเราอยู่จบแล้ว ชาติภูมิการเวียนว่ายตายเกิดของเราไม่มีอีกต่อไป ชาติปัจจุบันนี้ เป็นชาติสุดท้าย พอเพียงต่อการเวียนว่ายตายเกิด ภพ ชาติเกิดจึงยุติแต่เพียงนี้..” หรือ คุณสมบัติพิเศษ การไปสวรรค์ การสื่อสารกับสิ่งเชื่ออื่น เช่น นรก สวรรค์ หรือ ภพ ภูมิ จนกลายเป็นภาพจำ หรือทำให้เชื่อต่อสิ่งเชื่อเหล่านี้ ประหนึ่งสินค้าโฆษณาผ่านแบรนด์ในชื่อ “พระอรหันต์”

4.3 การยอมรับ(Adoption) หมายถึง กระแส หรือการกระทำรวมหมู่ทำให้เกิดการยอมรับ ในความเป็นพระอรหันต์ ทำให้ภาพลักษณ์ของพระอรหันต์ ดูยิ่งใหญ่อลังการกว่าคนธรรมดาสามัญ เช่น การจัดรีวขบวนที่อลังการ การมีศิษย์ที่นับถือ เป็นผู้ใหญ่ และมีชื่อเสียงในวงสังคม ผ่านการฉายซ้ำและประชาสัมพันธ์ต่อการเดินเหินไปแห่งใด มีผู้คนห้อมหน้าห้อมหลัง รวมไปถึงการแสดงพฤติกรรมพิเศษ การใช้สิ่งของที่พิเศษ หาไม่ได้มีทั่วไปในที่แห่งใด แห่งหนึ่งผ่านพฤติกรรม ชุดคำ ที่ประดิษฐ์สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดการยอมรับต่อพฤติกรรมและการเป็นนั้น ดังภาพที่ 5

4.4 การทำให้เชื่อ/เชื่อ (Faithfull) เมื่อกระบวนการสร้าง ทำให้แพร่หลาย และเกิดการยอมรับ จึงเกิดพฤติกรรมความเชื่อ หรือการทำให้เชื่อจากสิ่งที่เรียกว่าสิ่งเชื่อทางศาสนา กลุ่มบุคคลที่ตั้งขึ้น กระทำการเป็นตัวแบบ ว่าเชื่อ ศรัทธา ให้ดูเสมือนจริง ดังกรณีเหตุการณ์การแสดงธรรมของ “ยันตระ” ในอดีต ภาพจำที่เห็นคือรีวขบวน คนจำนวนมาก การวางผ้ากราบให้คนได้เหยียบประหนึ่งบุคคลพิเศษ ที่ผ้าของผู้ถูกเหยียบจะทำให้เป็นบุญ หรือเป็นผู้มีบุญที่ได้พบพระอรหันต์ การมีรถตำรวจนำขบวนในการเดินทาง

ภาพที่ 5 พระอรหันต์ประดิษฐ์กรรมทางภาษา ชุดคำฉาบทา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น “แฟนคลับ” ผลประโยชน์ โดยที่ไม่มีคำอธิบายต่อการเป็นพระอรหันต์ ?

[ออนไลน์ : 15 ต.ค. 56]

มียานพาหนะที่ดูอลังการเกินกว่าฐานะ เช่น รถราคาแพง เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ และเจ็ต ที่มี ส่วนต่อการสร้าง ทำให้คนอื่นเชื่อ ที่บ่งบอกถึงความอลังการ ใหญ่โต รวมทั้งการเป็นต้นเรื่อง ในการ ทำบุญหมุดกระเปาะ (สนอง วรไธโร : ออนไลน์) ทำบุญแล้วถูกหวย (รายการตีสิบ 3 กันยายน 2556 ช่อง 3 เวลา 22.00-24.00 น. : ออนไลน์) เป็นต้น พฤติการณ์เหล่านี้มีผลต่อการกระทำที่เชื่อ ทั้งสิ้น

4.5 ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกระบวนการกลุ่ม (Promotion) คือกระบวนการ ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมกลุ่ม ที่กระทำประหนึ่งเป็นบุคคลสำคัญ เป็นผู้วิเศษ หรือกระทำการ ให้เป็นผู้วิเศษที่มีลักษณะร่วมของการเป็นพระอรหันต์ ดังนั้นกระบวนการกลุ่ม เป็นชนวนสร้าง ความเชื่อหรือสิ่งเชื่อให้เกิดขึ้นในสังคมไทย การยกย่องกันจนเกินความเป็นจริงแกวีสัยของ “สมณะ” ตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น เมื่อตรวจสอบหนังสือพิมพ์ประวัติเนรค่า คลิปสื่อทาง ยูทูป (Youtube) ที่เน้นการประชาสัมพันธ์ตัวเอง จนเกินกว่าวิสัยมนุษย์ทั่วไปจะมีจะเป็น เช่น พบพระพุทธเจ้า มีเพื่อนเป็นพระอินทร์ สนทนาธรรมกับท้าวสักกะ รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ให้ จดจำด้วยริ้วขบวนใหญ่โต มีบุคคลที่มีชื่อเสียง คนดังเข้าไปสมาคมพบปะ จะด้วยเหตุผลใด ก็ตาม แต่เกิดภาพจำ กับบุคคลดังเหล่านั้นประหนึ่งเป็นเครื่องรันตีต่อความเป็นพระอรหันต์ หรือทำให้ เกิดความน่าเชื่อถือไป จนกลายเป็นปรากฏการณ์ศรัทธาเต็มหัว ไม่มีแม้กระทั่งความสงสัย ว่า “จริงหรือไม่ ?” แต่อย่างไร

ดังนั้นกระบวนการทำให้เป็นอรหันต์มีเป้าหมายในการสร้าง จนกลายเป็นสิ่งสร้าง ที่มีผล เป็นความเชื่อในสังคมไทยไปในที่สุด สะท้อนให้ถึงความเปลี่ยนแปลงในลักษณะของ “ศรัทธาที่อ่อนแอ” ของคนในสังคมไทยปรากฏการณ์พระอรหันต์ คือ ความจริงที่สะท้อนความอ่อนแอต่อการรู้ พระพุทธศาสนา แปลว่าชาวพุทธถูก “ต้อนเข้าคอกความเชื่อ” โดยขาดความรู้ ความเข้าใจในต่อ หลักเกณฑ์ วิธีการ หรือศึกษาพระอรหันต์ว่าเป็นอย่างไร ในความเป็นจริงเหมือนชาวกาลามะ ที่เห็นความจริง ความหลงในสังคม ของตนเอง สงสัยต่อพฤติกรรม และการกระทำนั้นว่า ใครจริง ใครปลอม ใครหลง ใครหลอก เมื่อไปถามพระพุทธเจ้าท่านทรงให้เกณฑ์ในการวินิจฉัยต่อสิ่งเชื่อที่ เรียกว่า “กาลามสูตร” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 66 : 255-264) โดยมีเป้าหมายเพื่อ เป็นเป็นหลักการ เป็นเครื่องมือ วินิจฉัย ต่อสิ่งเชื่อที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์ที่ตนเองเป็นสำคัญ ผ่านปัญญา พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้านจึงนำไปสู่การเชื่อและตัดสินใจเชื่อ ต่อสิ่งเชื่อนั้น

การที่สุภททะ ทูลถาม พระพุทธเจ้าในปรินิพพานสูตรว่า มีเกณฑ์อย่างไรของผู้ที่จะเป็น พระอรหันต์ แปลว่า “เกณฑ์” แห่งการปฏิบัติ “อริยมรรค” มี องค์ 8 เป็นเครื่องปฏิบัติ จึงจะได้ ชื่อว่าพระอรหันต์ ในความหมายนี้ชาวพุทธต้องรู้หรืออริยมรรค และปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องมือในการ ตรวจสอบได้ รวมไปถึงเหตุการณ์ที่เศรษฐกิจสังสัย แล้วกระทำความสงสัยของตนเองด้วยการประกาศ แจ้งว่าใครเหาะเอาบาตรให้ได้ ผู้นั้นเชื่อว่าอรหันต์ ในความหมายคือทำดวงพระอรหันต์ จนกระทั่ง

พระปิลทโรทวาเซ ที่มีฤทธิ์เหมือนพระโมคคัลลานะ ลบคำสบประมาทว่า “อรหันต์มีจริง” ด้วยการเหาะไปเอาบาตร เพื่อแจ้งให้ประจักษ์ต่อสาธารณะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 252 : 16-18) เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระอรหันต์มีจริง แต่พระพุทธเจ้าปรับอบัติ และเทียบค่าว่าการอวดอูสตรินุสธรรม แม้จะมีจริง ดังนั้นความเชื่อต่อสิ่งเชื่อของชาวพุทธ จึงเป็นได้ทั้งความเชื่อและความไม่เชื่อ เป็นได้ทั้งความจริง และความไม่จริง แต่ถ้าไม่จริง จะเป็นอันตรายต่อหลักการและกระทบต่อสังคมอย่างที่ปรากฏในช่วงเวลาที่ผ่านมา จนส่งผลเป็นจริยธรรม “ถดถอย” คนมีผลมากกว่า “หลักการ” ลัทธิ “บูชาตัวบุคคล” ทำงานเติบโตกว่า “บูชาธรรม”

5. ทางออกเมื่อต้องดูพระอรหันต์ “สิ่งสร้าง”

เกณฑ์อันจะเป็นเครื่องมือตรวจสอบสิ่งสร้างที่ชื่อพระอรหันต์คือ ชาวพุทธในฐานะเป็นผู้ประสบกับข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ การแสวงหาศรัทธา การปฏิบัติตามความเชื่อ จึงต้องมีหลักการที่จะใช้เป็นเครื่องมือวินิจฉัยต่อศรัทธาที่เข้ามาได้ ดังต่อไปนี้

1) **รู้ศรัทธา** หมายถึง เชื่อตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง (เหตุ-ผล) ผ่านการส่งเสริมการศึกษาที่รู้ชัด รู้ตรงต่อหลักการทางพระพุทธศาสนา ทั้งพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ชาวพุทธ ทั้งต้องศรัทธาและมองเห็นคุณค่าของหลักธรรมมากกว่าบุคคล

2) **ใช้ปัญญา** หมายถึงชาวพุทธ ต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง โดยยึดหลักเป็นเบื้องต้น มีเกณฑ์วินิจฉัยต่อปัญญาตามหลักกาลามสูตร ใช้เกณฑ์ที่หลากหลาย ใช้ความรู้จากหลายแหล่งตรวจสอบ ใช้หลักมหาปเทศ 4 สิ่งที่บัญญัติและไม่ได้อธิบายให้เทียบเคียงกับหลักการเดิมของพระพุทธศาสนา ซึ่งวิธีการนี้จะใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบสิ่งสร้างที่เกิดขึ้นได้ สรุปลง่ายใช้ปัญญานำ ศรัทธาตาม

3) **ปฏิบัติถูกต้อง** หมายถึง ให้ชาวพุทธแสวงหาความรู้ ความศรัทธาผ่านปัญญาที่ถูกต้อง กล่าวคือให้แสวงหาความรู้ผ่านปัญญา แสวงหาศรัทธาผ่านการปฏิบัติ จึงต้องกระทำให้ตรงตามหลัก ถูกต้องตามเกณฑ์

เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ จะทำให้ชาวพุทธเข้าใจว่าเมื่อถึงที่สุด ไม่ว่าจะมียุคสร้างใด ที่มีเป้าหมายเพื่อการจูงใจให้เชื่อ มีวาระซ่อนเร้นแอบแฝง ก็จะสามารถใช้เกณฑ์ตัดสินที่ต้องยึดหลัก มิใช่บุคคล ความเชื่อที่ต้องอาศัยข้อเท็จจริง ผ่านการปฏิบัติจะทำหน้าที่ให้เห็นความเหมือนความต่างและที่สำคัญพระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาของการร้องขอและอ้อนวอนจากพระอรหันต์ แต่ให้ชาวพุทธเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายปลายทางแห่งอุดมธรรมทางพุทธศาสนาด้วยตัวเอง มิใช่ประดิษฐ์กรรมสิ่งสร้างในชื่อ พระอรหันต์

6. บทสรุป

ในการศึกษานี้ในเบื้องต้นได้ข้อสรุปว่า

1) พระอรหันต์จะยังคงมีอยู่ โดยยึดตามหลักฐานและแนวคิดมติที่ 1 โดยมีเงื่อนไขว่าต้องปฏิบัติตามหลักอริยมรรคทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น และในเวลาเดียวกันก็อาจไม่มีถ้าปฏิบัติผิดวิธีในอริยมรรค ซึ่งทุกคนทั้งหญิง ชาย มีสิทธิ์เป็นพระอรหันต์ได้ทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติตามหลักที่ถูกต้องแนวคิดนี้จะไปสัมพันธ์กับแนวคิดมติที่ 3 พระอรหันต์พยากรณ์พระอรหันต์ และแนวคิดมติที่ 4 พระอรหันต์กับภาวะกลายเป็นพระธาตุด้วย เป็นต้น โดยสนับสนุนแนวคิดการมีอยู่ของพระอรหันต์ทั้งจะสัมพันธ์กับความเป็นพระอรหันต์ในปัจจุบัน

2) พระอรหันต์หมดไปแล้วตามช่วงเวลาโดยใช้แนวคิดมติที่ 2 หมายถึง พระอรหันต์หมดไป ด้วยเหตุของช่วงเวลาที่เกินกว่าปีที่กำหนด 500-1000 ปี แนวคิดนี้จะไปสัมพันธ์กับขบวนการ “บั่น” พระอรหันต์ในฐานะเป็นสิ่งสร้างที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และไม่มีจริง จะมีเพียงผู้ปฏิบัติดีตามหลักพุทธศาสนาหรือใกล้เคียง พระอริยบุคคลที่ไม่ใช่พระอรหันต์ ที่มีอยู่เป็นเพียงการ “สร้างสิ่งเชื่อ” โดยมีวัตถุประสงค์แอบแฝง ดังที่เป็นปรากฏการณ์พระอรหันต์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

ดังนั้นพระอรหันต์ “สิ่งสร้าง” ในแบบ “กระทำขึ้น” มุ่งหวังเป็นผลประโยชน์แอบแฝงเป็นเงินและทรัพย์สิน ดังที่ปรากฏ จะยังคงปรากฏมีอยู่ในสังคมไทย トラบเท่าที่ความอ่อนแอของความเชื่อ ความไม่รู้พระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยไม่อาศัย “ศรัทธาเต็มหัว” เพียงอย่างเดียว เพราะการเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งพุทธะในชาวพุทธ เป็นภาระงานที่จำเป็น ดังพุทธพจน์ที่ตรัสตอบแก่พญามารที่มาทูลให้พระพุทธเจ้าปรีนิพพานว่า จะปรีนิพพานก็ต่อเมื่อสาวกของพระองค์ “รู้ธรรม-รู้ธรรม” แล้ว ในความหมายคือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา ชาวพุทธจึงต้องรู้พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง มีปัญญา และนำมาเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาสิ่งเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องตามหลัก เป็นธงชัยในการดำเนินชีวิตที่งดงาม พร้อมทั้งให้ก้าวเดินไปข้างหน้าสู่เป้าหมายและอุดมการณ์ทางศาสนาได้ เป็นผู้เจริญตามรอยพุทธะ “รู้-ตื่น-เบิกบาน” ได้อย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือของ “พระอรหันต์สิ่งสร้าง” อย่างที่เกิดขึ้น อยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ทศพล จังพานิชยกุล. (2553). **พระธาตุพระอริยสงฆ์ สาวกธาตุยุคกิ่งพุทธกาล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คอมม่า.
- เธียรนันท์. (2556). **วินาทีบรรลุนิพพาน พระอรหันต์มีจริง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ.
- ปฐม นิคคานนท์ และ ภัทรา นิคคานนท์. (2546). **หลวงปู่ดี อจลธมโม พระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์ในยุคปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชระ งามจิตรเจริญ. (2552). **พุทธศาสนาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.